

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ - ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ (Β 6, 4-8)

Ἐν παντί δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῶ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς... Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἔστιν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὁμῆτε πλεονάζει μῆτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἓν, οὐδὲ ταύτὸν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα ἴσῳ γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται τοῦτο δὲ μέσον ἔστι κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτῃς ἕξ μναῖ προστάξει ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὁμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

B1. Ποια εἶναι τα κριτήρια προσδιορισμοῦ τῆς ἐννοίας «μεσότητα». Να παραθέσετε τα σχετικά τα χωρία του κειμένου.

10 μονάδες

B2. Ποια ἐννοια προσπαθεῖ να προσδιορίσει ο Αριστοτέλης σ' αὐτὴ τὴν ἐνότητα καὶ ποια σχετικά παραδείγματα χρησιμοποιεῖ;

Μονάδες 10

B3. Να χαρακτηρίσετε ως σωστές (Σ) ἢ λανθασμένες (Λ) τις ἀκόλουθες προτάσεις:

α) Με τα Ηθικά Νικομάχεια ο Αριστοτέλης προσπάθησε να ορίσει το περιεχόμενο καὶ τοὺς στόχους δύο "ἐπιστημῶν" που ἀρχισαν να κάνουν, τότε για πρώτη φορά, τὴν ἐμφάνισή τους: τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς.

β) Στο Α' βιβλίο των *Ηθικῶν Νικομαχείων* του ο φιλόσοφος Αριστοτέλης μίλησε διεξοδικά για το πιο μεγάλο αγαθό που επιδιώκουν με τὶς πράξεις τους οἱ ἄνθρωποι, τὴν *εὐδαιμονία*

γ) Ο Αριστοτέλης πίστευε πως τὴν εὐδαιμονία τους οἱ ἄνθρωποι μόνο με τὴν κατάκτηση τῆς ἀρετῆς μποροῦν τελικά να τὴν εξασφαλίσουν.

δ) Ο Αριστοτέλης κατέληξε να διακρίνει τὶς ἀνθρώπινες ἀρετὲς σε *ἠθικὲς* καὶ *διανοητικὲς*.

ε) Ο Αριστοτέλης αναζήτησε με πολλή επιμονή, αλλά και με πολύν, όπως θα δούμε, ιδεαλισμό τον ορισμό της αρετής.

Μονάδες 10

B4. Να αντιστοιχίσετε κάθε μία αρχαία ελληνική λέξη της στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της στήλης Β.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. ἔστι	1. διπλωματούχος
2. λέγω	2. ουσία
3. συνεχῆ	3. επάλειψη
4. ἀλείπτῃς	4. εξαιρετός
5. αἰρεῖται	5. ῥῆμα

Μονάδες 10

B5. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ - ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ (Β 1, 7-8)

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο Αριστοτέλης παραθέτει αντιθετικά ζεύγη και μέσα από αυτά εστιάζει στην αξία της μεσότητας, που οδηγεί στη σωστή, την ενδεδειγμένη συμπεριφορά. Αφού αναφερθείτε σε ποιο είδος μεσότητας αναφέρεται ο φιλόσοφος να εντοπίσετε τις αρετές που επισημαίνονται στο απόσπασμα και τα δύο άκρα τους.

Το ίδιο λοιπόν συμβαίνει και με τις αρετές· δηλαδή κάνοντας όσα συμβαίνουν στις συναλλαγές μας με τους άλλους ανθρώπους γινόμαστε άλλοι δίκαιοι και άλλοι άδικοι, κάνοντας όμως όσα έχουν μέσα τους το στοιχείο του φόβου και συνηθίζοντας να αισθανόμαστε φόβο ή θάρρος, άλλοι γινόμαστε ανδρείοι και άλλοι δειλοί. Το ίδιο συμβαίνει και με όσα έχουν σχέση με τις επιθυμίες και με την οργή (μας)· άλλοι δηλαδή γίνονται σώφρονες και πράοι, ενώ άλλοι ακόλαστοι και οργίλοι, άλλοι με το να συμπεριφέρονται σ' αυτά με αυτόν τον συγκεκριμένο τρόπο και άλλοι με εκείνο τον τρόπο. Και με έναν λόγο λοιπόν από όμοιες ενέργειες διαμορφώνονται τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα μας. Γι' αυτό πρέπει να προσδίδουμε μια ορισμένη ποιότητα στις ενέργειές μας· γιατί σύμφωνα με τις διαφορές αυτών διαμορφώνονται και τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα μας. Δεν έχει λοιπόν μικρή σημασία το να αποκτούμε συνήθειες με τον ένα ή τον άλλο τρόπο από την πιο μικρή μας ηλικία, αλλά έχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία ή μάλλον σημαίνει το παν.

Μονάδες 10

Επιμέλεια: Αθανασία Σπύρτζη
Τομέας Φιλολογίας
ΟΡΟΣΗΜΟ Αθήνας

ΟΡΟΣΗΜΟ

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Λυσία, **Επιτάφιος (77-79)**

Ακολουθώντας τη συνήθη δομή των επιτάφιων λόγων, μετά την εκτενή αναφορά στους πολεμικούς άθλους του ένδοξου αθηναϊκού παρελθόντος και στον αγώνα των δημοκρατικών για την κατάλυση του καθεστώτος των Τριάκοντα, λίγο πριν περάσει στον επίλογον, ο ομιλητής εξυμνεί τα κατορθώματα των προκείμενων νεκρών.

Ἀλλά γάρ οὐκ οἶδ' ὅ,τι δεῖ τοιαῦτα ὀλοφύρεσθαι. Οὐ γάρ ἐλανθάνομεν ἡμᾶς αὐτούς ὄντες θνητοί. Ὡστε τί δεῖ, ἅ πάλαι προσεδοκῶμεν πείσεσθαι, ὑπὲρ τούτων νῦν ἄχθεσθαι, ἢ λίαν οὕτω βαρέως φέρειν ἐπὶ ταῖς τῆς φύσεως συμφοραῖς, ἐπισταμένους ὅτι ὁ θάνατος κοινός καὶ τοῖς χειρίστοις καὶ τοῖς βελτίστοις; Οὔτε γάρ τοὺς πονηροὺς ὑπερορᾷ οὔτε τοὺς ἀγαθοὺς θαυμάζει, ἀλλ' ἴσον ἑαυτὸν παρέχει πᾶσιν. Εἰ μὲν γάρ οἶον τε ἦν τοῖς τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ κινδύνους διαφυγοῦσιν ἀθανάτους εἶναι τὸν λοιπὸν χρόνον, ἄξιον ἦν τοῖς ζῶσι τὸν ἅπαντα χρόνον πενθεῖν τοὺς τεθνεῶτας. Νῦν δε ἢ τε φύσις καὶ νόσων ἤτιων καὶ γήρωσ, ὃ τε δαίμων ὁ τὴν ἡμετέραν μοῖραν εἰληχῶς ἀπαραίτητος. Ὡστε προσήκει τούτους εὐδαιμονεστάτους ἡγεῖσθαι, οἵτινες ὑπὲρ μεγίστων καὶ καλλίστων κινδυνεύσαντες οὕτως τὸν βίον ἐτελεύτησαν, οὐκ ἐπιτρέψαντες περὶ αὐτῶν τῇ τύχῃ, οὐδ' ἀναμείναντες τὸν αὐτόματον θάνατον, ἀλλ' ἐκλεξάμενοι τὸν κάλλιστον. καὶ γάρ τοι ἀγήρατοι μὲν αὐτῶν αἱ μνήμαι, ζηλωταὶ δὲ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων αἱ τιμαί· οἱ πενθοῦνται μὲν διὰ τὴν φύσιν ὡς θνητοί, ὑμνοῦνται δὲ ὡς ἀθάνατοι διὰ τὴν ἀρετὴν.

Γ1. Να μεταφράσετε το απόσπασμα « Ἀλλά γάρ οὐκ οἶδ' ... πᾶσιν ».

(Μονάδες 10)

Γ2. Για ποιους λόγους ο Λυσίας θεωρεί ευτυχισμένους τους προκείμενους νεκρούς ;

(Μονάδες 10)

Γ3.α. Να εντοπίσετε στο κείμενο τρία (διαφορετικά) ουσιαστικά και τρεις μετοχές που κλίνονται κατά την γ' κλίση και να γράψετε τη δοτική ενικού. (οι μετοχές στο γένος που βρίσκονται)

(Μονάδες 6)

Γ3.β. «Οὐ γάρ ἐλανθάνομεν ἡμᾶς αὐτούς ὄντες θνητοί.» : Να μεταφέρετε τους κλιτούς τύπους στον άλλο αριθμό.

(Μονάδες 4)

Γ4.α. Στο απόσπασμα « Νῦν δε ἡ τε φύσις καί νόσων ἥττων καί γήρωσ, ὃ τε δαίμων ὃ τήν ἡμετέραν μοῖραν εἰληχῶσ ἀπαραίτητοσ » :

i) να εντοπίσετε τη συγκριτική λέξη, τον α' και τον β' όρο σύγκρισης.

ii) να δηλώσετε με ποιον τρόπο εκφέρεται ο β' όρος σύγκρισης.

(Μονάδες 4)

Γ4.β. «Εἰ μὲν γάρ οἶον τε ἦν ... τοὺς τεθνεῶτασ.» να αναγνωρίσετε τον υποθετικό λόγο της περιόδου.

(Μονάδες 6)

Επιμέλεια: Τριχιά Αγάπη
Τομέας Φιλολογίας
ΟΡΟΣΗΜΟ Αθήνας